

M. PAULI JUUSTEN,
EPISC. QUONDAM AB.
CHRONICON EPISCOPORUM
FINLANDENSIUM,
ANNOTATIONIBUS ET SYLLOGE MONU-
MENTORUM ILLUSTRATUM.

CUJUS
PARTICULAM III,
CONS. FACULT. PHILOS. R. ACAD. ABOËNSIS,
PRÆSIDE
HENRICO GABRIELE
PORTHAN,
ELOQU. PROFESSORE REG. ET ORD.
Publicæ bonorum censuræ offert
ANDREAS JOHANNES MENNANDER,
TAVASTENSIS.

In AUDITORIO MAJORI die XIII Aprilis,
A. MDCCLXXXV,

H. A. M. S.

ABOË
Typis Viduæ Reg. Acad. Typ. J. C. FRENCKELL.

2.

THESES RESPONDENTIS.

THES. I.

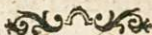
Conſuetudo cum malis quam ſit periculofa, vel Sympathix vis, quæ animos hominum tam facile corripit, luculenter docet: quamobrem adoleſcentes præcipue ab illa ſibi, velut a peſte, cavere ſollicite debent.

THES. II. Hiſtoriam veteris bone notam ſibi reddiſſe Philoſophix, & novitatis & auctoritatis & alia pluriſima arcet præjudicia, multæque eſt literarum ſtudioſis utilitati.

THES. III. Quibus præ veteribus noſtra ſæcula gloriari ſolent Xenochiorum (ſ. Hoſpitalium) & Orphanotropheorum magnifice exſtructorum & dotatorum inſtituta, an tantam vere mereantur, quanta vulgo celebrentur, laudem, dubium videri poſſit.

THES. IV. Quamvis de illorum quidquam detractum haud velimus meritis, qui novis indies inveniendis veritatibus humanæ cognitionis theſaurum augent; non minus tamen de hominibus mereri cenſendi ſunt, qui jam detectas ad uſum civium ſuorum accommodant, atque familiares indoctis reddere ſtudent. *Non minor eſt virtus, quam quærere parta tueri, & acquiſitorum edocere opum uſum.*

THES. V. Ut ad conſuetudinem accurate cogitandi feliciter adducantur pueri, multum confert, ſi in argumentis tractandis exercentur non abstractis & a ſuo ingenio alienioribus; ſed quæ ad uſum vitæ accedant propius, ſibiſque & ætati ſuæ magis jucundæ ſint ac familiares.

& una cum præscriptis decollatis, Sabbatho sequenti, hoc est, 10 Novembris, in campo australi incineratur. Item 4 calend. Decembris, decollatur D. Oke Georgii in castro Tavasthus⁹². Dominica 3 Adventus decollatur Nicolaus Eschilli⁹³, & Doctor Hemmingh Gadd, ante Castrum Rasborgh, per Rooleff Madtzonum⁹⁴. Anno 1521⁹⁵ spoliatur civitas Aboensis per Severinum⁹⁶ Norby, 10 calend. Junii⁹⁷. Quo audito, Episcopus *Arvidus* dicitur in Norbotniam esse profectus, ut hostem fugeret: & in parœcia Nerpis naviculam conscendens, ut in Sveciam trajiceret, vehementia tempestatum submersus est, una cum Decano Magistro Conrado, & aliis suis cognatis ac familiaribus b). Post ejus obitum vacavit sedes Episcopalis annis fere sex. Interim tamen erant in Finlandiam deputati *Johannes Vestgotus* c), præfectus reddituum Episcopaliū, & post eum M. *Ericus*, quem vocabant Electum d); illi adjunctus erat quidam *Vincentius* nomine, qui homines exemplo aliorum Episcoporum Chrismate confirmaret e).

Hic non est silentio prætereundum istud singulare & ingens Dei beneficium, quod Deus, misertus generis humani, dedit mundo repurgatorem doctrinæ Evangelicæ, virum insignem, Doctorem *Martinum Lu-*

E

the-

---

92 M. & N. *Tavastia*. 93 A. *Esselsson*. 94 A. *Matthson*. 95 A. a secunda manu 1522. 96 N. *Söfverinuns*. 97 A. *Julii*.

therum, qui in eo labore non tantum prosperos, sed & mirabiles habuit successus, divina suffultus ⁹⁸ ope. Cœpit autem Lutherus scribere & docere contra indulgentias pontificias, & alios eorum in doctrina Evangelii errores, anno D:ni 1517 ⁹⁹, & supervixit in hac sancta vocatione usque ad annum 1546, quo in Domino obdormivit, relictis post se multis Tomis & libris, in quibus doctrina Prophetica & Apostolica repurgata a cœno papistico vehementer illustratur. Venit autem ex illo Wittembergensium cœtu primus in Finlandiam M. *Petrus Särkilax*, qui in Scholis & Ecclesia Aboënsi de hac doctrinæ Evangelicæ repurgatione ex idolomania papistica fideliter docuit, & constanter admonuit, anno D:ni 1522.

Illustrissimus Dominus & serenissimus Rex Gostavus Danorum Regem Tyrannum Christiernum toto suo cum exercitu potenter e regno profligavit; cuius coronatio deinde facta est, anno 1528.

VICESIMUS QUARTUS.

Reverendus Pater D. MARTINUS *Skytte*. Ille in Episcopum eligitur Aboënsē anno D:ni 1528, in feriis Trium Regum, dum illustrissimus Princeps & Dominus Gostavus Erici in Regem coronatur Sveciæ. Hic *Martinus* ex nobili & honesta familia originem traxit suam. Fuit enim ejus pater Legifer Tavastensis,

---

98 M. & N. *suffultus*. 99 M. & N. *male* 1518.

)

(

sis f), qui curaverat filium suum primum institui in Schola Raumenſi & Aboënſi g), unde ſe in Sveciam contulerat, & quorundam blanditiis illaqueatus, adjunxerat ſe ordini Siſtunenſium, qui, conſiderantes ejus bonam indolem, miſerunt eum in Germaniam, ubi poſtquam aliquot annis operam dederat bonis literis & doctrinæ religionis, ac perluftrata Italia & magna parte Germaniæ, rediit tandem ad prædictum cœnobium, & poſt annos aliquot factus eſt omnium conſenſu & approbatione Vicarius ejusdem cœnobii & totius ordinis Prædicatorum, cui ordini longo tempore laudabiliter præfuit. Inde vocatus eſt in Episcopum Finlandenſem. Erat ipſe D. *Martinus* vir ſumma pietate, ſobrietate, modeſtia, vitæ integritate ¹⁰⁰ conſpicuus. Deinde ſicut ipſe erat amans Chriſtianæ Religionis, & propagator veri cultus Dei, ſic erga omnes liberalitate fuit maxima; ſingulis enim diebus veneris, in qualibet hebdomada, (quoties domi erat) in eleemoſyna pauperibus quinque aut ſex marcas pecuniarum diſtribuere conſuevit, præter cibum, quo etiam ejus mandato pauperes ac mendici ſæpiſſime alebantur, adeo ut de eo vere dici poſſet: Orationes & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriam coram Deo. Sic ille in omni genere virtutum, aliis velut ſplendidum jubar præluxit; donec curriculum vitæ ſuæ abſolveret. Habuit præterea ille adhuc apud Col-

E 2

le-

---

100 A. gravitate.

legium suorum Canonorum illam jurisdictionem, ut conferret studiorum subsidia adolescentibus idoneis ad humaniores artes perdiscendas: & ad doctrinam religionis cognoscendam. Quare & in hac re memor sui officii, diligenter procuravit, ut Ecclesia non tantum suo tempore, verum etiam ut sequens posteritas idoneos & fideles haberent ministros in instituenda pube Scholaistica, & reliquo cœtu Ecclesiæ h). Missi ergo erant ad studia in exterarum nationes (eo procurante) Canutus Johannis ¹⁰¹, Thomas Francisci ¹⁰², Simon Henrici Viburgius ¹⁰³, Michael Agricola, Martinus Teittus, Paulus Juusten, Ericus Herkepæus, Jacobus Teittus; qui omnes facti sunt utiles ministri in Ecclesia Domini, unusquisque juxta donum & talentum sibi a Deo concessum i). Porro sicut aliorum Episcoporum temporibus status & dignitas Clericalis accrevit & floruit; ita a tempore Episcopatus D. Martini cœpit immutari, decrescere & decidere, donec tandem prorsus in aliam propemodum formam transformatus est l). Retinuit quidem Episcopus redditus consuetos, sicut & alii Prælati & Canonici; sed imposito censu in frumento, pecunia, piscibus salis & siccis, quæ omnia quotannis regio silco pendere consuevit: ad eundem modum & reliquis ordinibus Cleri multa fuit imposita, quam singulis annis Holmiam versus deferre

---

101 A. a secunda manu additum habet: *Effraominne* (in Eura Aminne) *natus*. 102 A. a secunda manu additum: *Raumæ natus*. 103 A. *Wiburgensis*.

re debuerunt; donec tandem decedentibus per mortem Canonicis & Præbendatis ¹⁰⁴ D). Nullus enim illis succedebat, sed omnes coloni & reditus Regiæ cedebant Camerae ¹⁰⁵. Sic defuit Archidiaconatus, M. Petro Sillæ in Domino obdormiente, anno 42, Junii 20; Domino Andrea, Canonico Beati Johannis, Domino Jacobo Blomen, relicto Canonicatu Petri & Pauli, D. Henrico Graculo, Canonico Clericorum, Præbendatis Trium Regum, Georgii, Annæ ¹⁰⁶, cui omnium postremus præfuit D. Arvidus Nicolai, qui e vivis decessit anno D. 1544 III). M. Johannes Præpositus, vir magnæ reputationis, constantiæ, & prudentiæ, reliquit Præposituram, in Domino moriens ¹⁰⁷ anno 47, Junii 3. II) Paulo ante obierant in Domino Magister Simon Henrici Viburgius, vir in bonis artibus apprime doctus, & in Theologiæ studio feliciter exercitatus, anno D:ni 1545. Similiter & M. Martinus Teittus, agens Pædagogum juniorum Principum Holmiæ. Item anno 46 mortuus est in Domino M. Thomas Francisci, *Pastor in Kyro* ¹⁰⁸ 0). Eodem anno obierat Reverendus Pater Doctor Martinus Lutherus in Germania, Islebiæ, Feb. 18; unde Wittembergam transfertur ¹⁰⁹ Feb. 22, & sepelitur ¹¹⁰ in templo arcis. Hujus Episcopi Martini temporibus cor-

E 3

ruit

---

104 M. addit: *plane defecerunt*. 105 A. & N. *Coronæ*. 106 A. *Amices*. 107 A. *dormiens*. 108 Hæc tria verba absunt ab M. & N. 109 A. *translatus*. 110 A. *sepultus est*.

ruit Papatus in tota Finlandia, abolitæ sunt missæ privatae & angulares, desiit aqua lustralis, ceterum & palmarum consecratio, cantus ecclesiasticus immutatus & correctus est. Svecicam missam in Ecclesia ¹¹¹ Aboënsi primus celebravit D. Laurentius Canuti, Sacristanus, natus in Sarfflax ¹¹²; coacti sunt deinde eam ordine celebrare omnes, intercedente regio mandato, anno (si recte nemini ¹¹³) 38. Oleum vero & chrisma papisticum finem accepit circiter annum D. 1540 p). Cœnobium ordinis Prædicatorum Aboënsis conflagravit totum die inventionis crucis anni 37; quod nunquam inde reparatum est, Monachis huc illic per Presbyteria dispersis q).

Anno D:ni 1546 ¹¹⁴ conflagravit civitas Aboënsis fere tota, casuali incendio, una cum tecto templi Cathedralis & Curia Episcopali, relicta tantummodo septentrionali parte civitatis, quam annis dividit. Id factum est Martii 22, circiter ¹¹⁵ Dominicam reminiscere. Hanc tantam mutationem multarum rerum in Clero vidit Episcopus *Martinus*, jam senio confectus, quæ tamen in juventute sua in toto Christianismo scivit reverenter longo tempore observata fuisse r). Anno D:ni 1548, obierunt strenui viri, Equites aurati ¹¹⁶; D. Ivarus & D. Ericus Flemming, Decemb. 14, qui ¹¹⁷ post-

---

111 A. templo 112 Villa Parœciæ Perno in Nylandia. Sed Codex A. habet *Sawflax*, h. e. Savolaxia. 113 A. (ni fallor). 114 A. 1549. 115 A. in mense Martii post. 116 A. addit: & fratres. 117 A. omittit.

postea sepeliuntur ¹¹⁸ in templo Pargas, Dec. 19. Super-
 pervixit autem Reverendus in Christo Pater D. *Martinus*
 usque ad finem anni 1550 8). Tunc fenio & cu-
 ris confectus, (prius tamen rebus suis omnibus per te-
 stamentum dispositis), in Domino obdormivit, Dec. 30,
 inter 9 & 10 horam noctis, & sepultus est in choro
 Corporis Christi, sub æneo lapide, ad latus australe.
 Post ejus mortem vacavit sedes Episcopalis ¹¹⁹ annis
 tribus cum dimidio.

Nicolaus Grabbe, qui in patriæ defensione & Da-
 norum expulsionem virum fortem & strenuum se ex-
 hibuerat, obiit anno ---. Hoc ipso tempore disces-
 sit e vivis Biörn Clasfon ¹²⁰ t).

VICESIMUS QUINTUS.

Magister MICHAEL AGRICOLA, natus in pa-
 roecia Perno Nylandiæ inferioris, in villagio Torsby.
 Is prima fundamenta rei literariæ jecerat in Schola
 Wiburgensi, Rectore D. Johanne Erasmi, viro dili-
 genti & fideli in instituendo cœtu Scholastico: inde
 advenientem ad Abo, Reverendus Pater D. *Martinus*
 Episcopus adjunxit eum sibi in scribam; ac post D.
 Johannem Erasmi, beatæ memoriæ, factus est ejus
 Cancellarius. Et quia simul imbiberat vera seminaria
 do-

---

¹¹⁸ A. *sepeliti*, (l. *sepulti*). ¹¹⁹ Omittunt A. & N.
¹²⁰ Hoc additamentum omittit A.; spatio tamen vacuo
 majori relicto.

doctrinæ Apostolicæ, docente & prædicante M. Petro Särkilax, assumptus est ad sacros ordines, exercens se sedulo in concionibus habendis, tam in Ecclesia Aboënsi, quam in visitatione Episcopi, adeo quod ¹²¹ multis spem dederit, illum fore utile & necessarium organum in instituenda Ecclesia. Peractis igitur aliquot annis, uberioris doctrinæ consequendæ gratia, missus est Wittembergam, ubi haud poenitentiam in bonis literis navavit operam. Inde titulo Magisterii accepto rediens u), factus est Rector Scholæ Aboënsis; cui præfuit annos circiter 10, non tantum Scholasticæ publi sue eruditione & diligentia vehementer consulens, verum etiam reliquæ Ecclesiæ, horis intermediis, utiliter inserviens. Edidit enim in suo Rectoratu Precationale Finnonicum, quod in omnium Finnonum manibus quotidie teritur. Transtulit etiam Novum Testamentum Finnonice, quod Ecclesiæ Finlandensi magno est in usu ¹²² w). Ab officio Rectoratus Scholæ cum se anno 48, Feb. 22, (licet invite) resignasset, (intercessit enim auctoritas & mandatum regium, ut sic fieret), fuit postea, sicut & antea, D. Episcopo a consiliis, qui ejus opera usus est, etiam in visitatione Ecclesiarum; & cum Episcopus ipse imbecilliori esset valetudine, propter aggravascentem senectutem, commissum est aliquoties, (vivente adhuc Episcopo), visitationis officium ipsi Agricolæ, una cum
M. Ca-

)

41

(

M. Canuto Johannis, Pastore Aboënsi. Hoc tempore procuravit ille ut Psalterium imprimeretur Finnouice, quod tamen integre Finnouice fuit translatum in Schola Aboënsi, Rectore Paulo Juusten, qui mandauerat, ut Scholastici pro exercendo stilo, interdum verterent Psalmos, prout Doctor Lutherus, beatissimæ memoriæ, ¹²³ eos transtulerat. Illorum Finnouicam versionem audivit ¹²⁴ & correxit ipse illis horis, quibus scripta Scholasticorum ¹²⁵ exhiberi ¹²⁶ solent & examinari, sæpe etiam peracto prandio in hypocaufto suo. Sed nihil refert, cujus nomine sit editum, ideo enim translatum est ¹²⁷, ut in populo Finlandico magno esset usui ¹²⁸ w*).

Hactenus audivistis, in qua conditione fuerit, & quid fecerit Agricola; nunc considerate, quomodo ad Episcopatum pervenerit ¹²⁹. Anno D. 1554, illi qui adhuc reliqui erant de veteri forma Capituli, Decanus scilicet D. Petrus Ragvaldi, M. *Michaël Agricola* Canonicus B. Laurentii, Magister Canutus Pastor Aboënsis, & M. Paulus Juusten, Rector Scholæ Aboënsis ¹³⁰, qui tunc præfuit præbendæ Clericorum, mandato serenissimi & clementissimi D. Regis Gosta-

F

vi,

---

123. A. recordationis. 124 N. adjuvit. 125 A. Scholasticorum scriptiones. 126 M. excipi. 127 A. translati sunt Psalmi. 128 A. magnæ essent utilitati. 129 A. habet: sequitur quomodo M. Michael ad Episcopatum pervenit, scriptum a Paulo Jwsten. 130 A. & rector scholæ Paulus Jwsten.

vi, contulerunt se Holmiam initio mensis Maji, & negotiis omnibus aliis discussis, exceptit eos sua Majestas loco quodam in planitie extra arcem Grypsholm, dicens: Non jam opus esse, ut Prælati Ecclesiarum Svecicarum invisant limina Curiae Romanæ pro confirmatione Episcopali, cum illa jurisdictio jam sit domi in Svecia apud suam Majestatem. Complacuit igitur serenissimo D. Regi, ut Diœcesis Finlandica in duos Episcopatus dirimeretur, in Aboënses scilicet & Wiburgensem, sicut etiam cum aliis diœcesibus Regni Sveciæ eodem tempore factum fuit. Sed M. Michaeli ¹³¹ hæc disjunctio non magnopere placuit, cui tunc diœcesis Aboënsis committebatur. Ad alteram diœcesin spectabat tractus Wiburgensis, Novæ Arcis in Savolax, parœciæ Borgensis, & superior pars Tavastiæ, quam vocant Öffverhåredt. Præstito igitur juramento Episcopali, & literis comprehenso, admonuit D. Rex, ut memores nostri officii, nec more quorundam veterum Episcoporum, veluti D. Gostavi Trullen ¹³² Archiepiscopi, & aliorum, velimus esse publicæ pacis ac tranquillitatis seditiosi interturbatores, sed potius ut obedientiam, fidelitatem & reverentiam legitimo magistratui exhibeamus; alios quoque ad hæc officia fideliter præstanda sedulo admoneamus: & in omnibus gloriam Dei quærentes, multorum saluti invigilemus. Manuum vero impositionem & confir-

---

131 A. *sed Agricola.* 132 M. & N. *Trullo.*

)

(

firmationem accepimus ab Episcopo Botvido Strengnensi, (erat enim D. Archiepiscopus quodammodo in regia indignatione). Ad Abo vero rediimus (Deo duce) vigilia S. Henrici. Ea æstate visitavit ille ¹³³ Ecclesias maritimas, & die natalis D. Virginis, Missam Episcopalem, ut vocant, mitra ornatus celebravit ^{w**}; quod cum rescivisset Regia Majestas, non admodum æquo ferebat animo, propter papismum, qui huic rei adhæsit. Sequenti æstate visitavit Ecclesias Boreales in Norbotnia, non sine magno emolumento ^r). Illo anno, videlicet 55, ortum est bellum inter Ruthenos & Svecos, quare & Dominus Rex, cum junioribus Principibus, & Senatoribus regni, ac validissimo exercitu, illo autumno Wiburgiam commigravit. (Dicam ¹³⁴ vero postea breviter de hoc bello ^{r*}). Anno D. 1556, statim post ferias Henrici, missus est M. Canutus Pastor Ecclesiæ Aboënsis cum literis regiis, ad magnum Principem Muscovitarum, pro salvo conductu, ut vocant, legatis impetrando; rediit vero ad Wiburgiam ex Muscovia die Bartholomæi. Eodem anno, peracto jam autumno, missi sunt legati Dn. Steno Erici Baro ¹⁾, Dn. M. Laurentius Archiepiscopus, M. *Michaël*, una cum aliis compluribus ^{1*)} Wiburgiam, circiter Dominicam 2 Adventus, ut legatione fungerentur apud Muscovitam, & componerent turbas bello excitatas. Contulerunt igitur se in Ruthe-

F 2

niam

---

133 A. addit: M. Michael. 134 A. Dicetur.

niam statim exactis feriis trium Regum, anno 57. Redeuntibus autem illis ex Ruthenia, pace confirmata, correptus est Magister *Michael* morbo in itinere, neque enim antea satis firma fuit valetudine: subitanea igitur morte in itinere in pago Kyroniemi, parochiæ *Myrckio*, in Domino obdormivit, qui tandem *Wiburgiae* ¹³⁵ sepultus est, die lunæ post Dominicam Palmarum, præsentē D. Archiepiscopo, & multis aliis.

VICESIMUS SEXTUS.

M. PETRUS FOLLINGIUS, Svecus, quondam Rector Scholæ Lincopēnsis, & Canonicus, vir jam provectæ ætatis. Studuerat ille olim *Haffniæ* in *Dania*, ubi etiam Depositor fuerat *Beanorum* 3): erat is in arte Musica exercitatus, & alioqui solide doctus. Hic eligitur in Episcopum *Aboēnsē* anno D. 1558, & mense *Majo* venit ad *Abo*; qui paulo post redierat in *Sveciam*, pro adferenda familia & suo suppellectili. Assumptus est autem ad hanc dignitatem consilio Doctoris *Andreæ Jurisperiti*, *Johannis Thomæ Quæstoris*, & aliorum, quibus lingua *Fennonica* invisa erat ad). Mansit vero in Episcopatu homo ille, ingenio vafro & subdolo, usque ad annum D. 1563; tunc submotus est ab officio mense *Majo*, propter suspiciones, quas de eo conceperat *Rex Ericus*. Mul-
tæ

---

135 M. & N. in *Wiburgia*.

tæ erant quoque Sacerdotum querelæ de ejus avaritia & rapacitate, quæ bonis rationibus demonstrari possunt (bb). Sed quia Christus Dominus noster mandavit, ut alter alterius lavemus pedes; ideo isti nævi in membris Ecclesiæ melius teguntur, quam deteguntur. Huic opus erat interprete, tam in privatis, quam in publicis Finnonum negotiis. Anno D:ni 1565 a Rege Erico in Episcopum Revaliæ erat constitutus. A Revalia rediens ad Abo pro suis rebus, ibique ¹³⁶ obiit ipso anno ¹³⁷.

Anno D:ni 1560, die Sanctorum Angelorum, obiit serenissimus & clementissimus D. Gostavus, Rex Svecorum, Gothorum, Vandalorum, pater regni Sveciæ. Cecidit corona capitis nostri; væ nobis, quia peccavimus!

Anno D:ni 1563 peractis Comitiis Holmiæ mense Junii, erant M. Paulus Jwsten in Episcopum Aboensem & M. Canutus Joannis in Episcopum Wiburgensem constituti ¹³⁸.

NO-

---

¹³⁶ *ibi?* ¹³⁷ Tota hæc sententia addita est e Codice A. ¹³⁸ Etiam hæc additio est e Cod. A.

NOTÆ EDITORIS.

(a) **A**nnum hunc expeditionis in Finlandiam a Rege *Erico* susceptæ, Noster cum *Fragmento Palmisköldiano* læpius laudato, *Johanne Magno* (1), *Vastovio* (2), aliis, exhibet. Falsum vero esse, *Örnbjålm* (3) & *Lagerbring* (4) docuerunt; quorum ille anno demum 1157, hic inter 1155 & 1159 factam fuisse existimant. Pendet autem hujus definitio litis præcipue ab anno constituendo quo regnum capessivit *S. Ericus*, (quem quidem 1155 vel 1156 fuisse, probabile videtur); non enim multo post in Fenniam trajecisse, harum scriptores rerum concorditer asserunt; quamvis dubium videri alicui queat, an quæ pro rebus Patriæ componendis ante bellum Fennicum egisse dicitur, celeriter adeo perfici potuerint, ut eodem adhuc anno suscipere illud valuerit. *Olaus Magnus*, in veteri traditione vitium inesse jam videns, expeditionem hanc

(1) *Gothor. Sveonumque Histor.* L. XIX, C. III.

(2) *Vitis Aquilon.* in vita *S. Henrici*, p. 65, Edit. *Benzelianæ*. Antiquissimum vero hunc fuisse errorem, ex *Annotationibus* cernere licet ex *Scriptis Karoli Episc. Arosiensis excerptis*, ubi dicitur: *MCL Beatus Ericus* (quem igitur jam tum Regem fuisse significatur,) *templum Cathedrale (Upsalense) perfecit, & Hinricus Episcopus illud B. V. Mariæ - - - Augusti, die Ascensionis consecravit.* Vid. *BENZELII Monum. Vet. Eccles. Sveog.* p. 20. Quo loco, si auctori aut monumento huic non creditur *Ericum* anno jam 1150 regnasse (a quo Rege templum Cathedrale Upsalense perfectum fuisse, concedunt), nescio quomodo fides haberi eidem possit, (quæ haberi tamen solet), narranti consecrationem Templi illo anno a *S. Henrico* esse factam: adeo ut hoc quidem solo argumento evinci satis non possit *S. Henricum* anno jam 1150 Upsalæ fuisse. Cfr. *LAGERBRING Swea Rikes Hist.* 2 Del, Cap. II, §. 9.

(3) *Hist. Sveonum Gothorumque Ecclesiast.* L. IV, C. 4, p. 460 sqq. Cfr. C. 3, p. 452-460.

(4) L. c. 7 Cap. §. 1-4. Cfr. 5 Cap. §. 7 & 12.

hanc S. Erici in annum 1155 incidisse dicit (5). *Messe-
nius*, qui in *Chronico Episcoporum per Sveciam, Gothiam
& Finlandiam* (6), Nostri secutus fuerat auctoritatem, in
Scandia illustrata (7) confert in annum 1154. *Peringsköld*
(8) annum adoptat 1156; asecclas habens *Dalinum* (9) &
Rhyzelium (10). Cui igitur horum assentiemur? Haud sa-
ne liquet; nisi quod pro anno designando vel 1156 vel
1157, rationes tamen adesse admodum probabiles, ex di-
ctis facile colligendæ, videntur.

(b) De *caussis bujus expeditionis* disputare solent; de
*loco ad quem exercitus appulerit Svecorum; quousque sese
arma eorum extenderint, quasque partes Finlandiæ occupa-
verint; qualis denique status & conditio Fennorum fuerit,*
quum a Svecis invaderentur & subjugarentur? Quæ sin-
gulæ quæstiones materiam singulis suppeditare possunt
Dissertationibus; sed multa simul caligine, ex defectu
monumentorum & subsidiorum necessariorum, circum-
fusæ sunt. Nos paucis tantum hoc loco illas tangemus;
alias forte diligentius easdem consideraturi.

Religionis igitur Christianæ propagandæ zelum, ut
mos illorum tulit temporum, ad Fennos bello aggredien-
dos Regem Ericum præcipue impulisse, dubio caret (11),
omniumque consensu scriptorum & veterum & recen-
tio-

(5) *Histor. de Gentibus Septentr.* L. IV, C. XVIII.

(6) C. XII, p. 105.

(7) T. II, p. 3; T. X, p. 4; T. XV, p. 26. Tomo autem XII,
p. 97, annum habet 1153; nisi vitium hic in numerum irrepsit typo-
graphicum?

(8) *Monum. Ullerakerens.* p. 127.

(9) *Svea Rikes Hist.* II Del, 4 C. 3 §. p. 104.

(10) *Episcoposc. Sviog.* I B. 2 C. 4 §. p. 27.

(11) Cfr. inprimis Nob. LAGERBRING l. c. §. 3.

tiorum traditur: neque a vero abludit, quod post *Johannem Magnum* narrant *Örnbjälm, von Dalin, Rhyzelius* (12) & *Scarin* (13), Episcopo inprimis *Henrico* suafore Regem ad hanc expeditionem adjecisse animum; licet veteres quidem nihil aliud auctores dicant, nisi comitem belli sese Regi adjunxisse.

Deinde crebris atrociniis Fennos Svecicam infestasse oram, graviaque damna frequenter intulisse, ac tali sævitia Svecorum in se arma concitasse, laudati iidem addunt auctores (14). Nob. tamen *Lagerbring* recentiorum hanc, non improbabilem licet opinionem, vetustissimorum destitui testimonio monumentorum contendit, quæ præter studium convertendæ ad sacra Christianorum gentis paganæ, causam aliam ignorent: quamquam ipse fontem indicat unde ea fluxerit opinio, non illum nuper enatum (15). Difficile fuerit hodie definire, quo tempore Fenni nostri quaque causâ excitati, rebus maritimis

(12) L. l. c. c.

(13) Dissert. de Sancto-Henrico Fennorum Apostolo, P. Pr. (quam Præf. SCARIN hic Aboæ edidit a. 1737 *Matth. Fontenius*) §. XI & XII.

(14) Quibus addendus SCHEFFERUS, in Notis ad *Israhælem Erlandi de vita & mirac. S. Erics*, p. 64 sqq.

(15) L. c. §. 3. In vita præterea *S. Erics* a VASTOVIO edita, (quam ex *Breviario Upsalensi* se descripsisse ait, sed in antiquo etiam Codice Manuscripto Cænobii *Rubræ Vallis* in Belgio, unde vitam *S. Henrici* habuit, existisse addit), dicitur: *Postrema in Finnones, non regni magis quam fidei Christianæ pertinacissimos hostes, qui continuis incursionibus damna Sveoniæ incolis inferebant, expeditionem suscepit. Et in vita S. Henrici ab eodem edita: Quum vero gens Finlandiæ tunc a vero Deo aliena, incolis Sveciæ gravia damna frequenter inferret &c.* (Ed. Benz. p. 66 & 62). Quem posteriorem locum, e veteri Manuscripto accuratius descriptum, ita exhibet BENZELIUS: *Cum vero plebs Finlandiæ, tunc cæca & crudelis gentilitas, habitantibus in Svecia gravia damna frequenter inferret &c.* (*Monum. Vet. Eccles. Sveog.* p. 34). Quorum testimoniorum quantum sit pondus, alii judicent.